

Het is eenieder genoegzaam bekend dat onze gemeente tot in de zestiger jaren en in de hele provincie een reputatie had van tweedracht en soms fel oplaaiende politieke tegenstellingen. Van Knokke tot in Ploegsteert en van De Panne tot in Aarsele wist iedere West-Vlaming dat er in Lichtervelde bij de verkiezingen slechts twee kleuren telden: rood en zwart.

Daarbij deden (vooral vroeger) soms de wildste verhalen de ronde.

Medewerker Luc Haeghebaert is in zijn vierde deel over de Lichterveldse gemeenteraadsverkiezingen aan de periode aanbeland waarin deze tegenstellingen ontstaan zijn.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

“... De liberalen hebben in geval van overwinning aan het volk beloofd: zes tonnen bier, een vaatje jenever, en vier grote mooie hammen.

De katholieken hebben in geval van overwinning aan het volk beloofd: acht tonnen bier, een vat jenever, en een heel varken.

De stemming is afgelopen. In een drukke krioelende menigte staat het volk, midden op de straat, vlak vòòr het gemeentehuis, de uitslag af te wachten.

Men weet nog niets, maar er lopen verwarde geruchten. Nu eens zijn het de katholieken die 't zullen winnen, dan weer de liberalen. Boven, achter de helle ramen der eerste verdieping, verschijnen af en toe gezichten. Zij kijken naar het volk beneden in de straat. Sommige hebben een spotachtige uitdrukking, andere een ernstige. Gebaren, waarvan men niet dadelijk de betekenis kan vatten, worden af en toe gemaakt, schouders worden opgehaald, open handen, met van elkaar gesperde vingers, als getallen, tegen de vensters gedrukt, terwijl monden, met overdreven bewegingen van de lippen, woorden uitspreken, die men daar beneden in 't geraas toch niet begrijpen kan.

Men begrijpt eigenlijk niets, alles is verward en twijfelachtig, en niemand mag meer boven komen: twee gendarmen houden op de stoep de wacht, en versperren alle toegang tot 't gemeentehuis.

Zo duurt het lang, heel lang ...”

Uit “In de natuur” door Cyriel BUYSSE (verschenen in 1905).

Gemeenteraadsverkiezingen in Lichtervelde

Luc Haeghebaert

4 De periode 1895 - 1914: het ontstaan van “rood” en “zwart”

4.1 Inleiding

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1895 zou een nieuw systeem gehanteerd worden. Het algemeen meervoudig stemrecht voor mannen was ingevoerd. Dit betekende dat voortaan iedere mannelijke inwoner van Lichtervelde zijn stem kon uitbrengen maar dat degene die veel belastingen betaalde meerdere stemmen had. Eén persoon kon tot drie stemmen hebben. In 1895 was het aantal kiezers ook gevoelig gestegen tot meer dan 1800. Vrouwen mochten echter nog steeds niet stemmen en dat bepaalde personen meerdere stemmen hadden, is nu ook niet zeer democratisch te noemen. Het was echter een compromis dat in die tijd onder toenemende druk van de arbeidersbeweging afgesloten werd.

Dat er een totaal nieuwe kieswet kwam, had ook tot gevolg dat de verkiezingen van 1895 de volledige raad moesten vernieuwen. In Lichtervelde had dit grote gevolgen want de katholieken kwamen niet tot een overeenkomst en vielen uiteen in twee lijsten. De geestelijkheid die de Katholieke Burgersgilde opgericht had, kwam in botsing met die gilde en een groot aantal katholieken die al enige tijd met de Burgersgilde in onmin leefden, volgden. Het conflict was begonnen toen de geestelijkheid in 1881 een nieuwe zaal bouwde in de Potteriestraat en de Katholieke Burgersgilde weigerde daarheen te verhuizen.

We zien een aantal personen die in 1884 al een poging deden om een nieuwe lijst op te richten, terug opduiken. De katholieken die zich afgescheurd hadden, beseften dat ze in de minderheid waren en besloten een monsterverbond te sluiten met de liberalen. Dit had tot gevolg dat een aantal radicale liberalen zich terugtrokken en dat er een nieuwe lijst ontstond tussen katholieken gesteund door de geestelijkheid en gematigde liberalen. Die partij kreeg de kleur zwart opgespeld omdat de geestelijkheid, die deze partij door dik en dun steunde, soms spottend “de zwarte rokken” genoemd werd. De geestelijkheid die indertijd zo fel gereageerd had tegen de benoeming van burgemeester Kerkhofs, was nu ineens verplicht om samen te werken met hem.

De Katholieke Burgersgilde die haar lokaal in “De Keizer” had, kreeg de rode kleur opgespeld. We hebben twee theorieën voor deze kleur: de partij gebruikte rode affiches ofwel staat ze tegenover het zwart van de andere partij. Rood werd in die tijd sterk geassocieerd met het socialisme dat zeer sterk antiklerikaal was en aangezien de Burgersgilde in onmin leefde met de geestelijkheid is die link snel gelegd. De Burgersgilde bleef echter steeds het predikaat “katholiek” in haar vaandel voeren.

De “zwarten” hadden in feite twee lokalen: “De Zwaan” als voortzetting van de vroegere liberale lijst en de Congregatiezaal waar talrijke meetings gehouden werden. De “zwarten” verenigden zich vooral rond de fanfare “Sint-Cecilia” en de Onderlinge Bijstand, de “roden” rond de fanfare van de Katholieke Burgersgilde. Elk van de partijen had ook zijn plaatselijk weekblad: de “zwarten” hadden “De Veldbloem” en de “roden” hadden “De Gazette van Lichtervelde”. De strijd tussen “Zwaan/Zwart” en “Keizer/Burgersgilde/ Rood” bleef bestaan tot in 1964 en zou nog herhaalde malen hoog oplaaien.

4.2 De gemeenteraadsverkiezingen van 1895

Op 23 november boden zich dus twee katholieke lijsten aan voor de gemeenteraadsverkiezingen. Er moest gestemd worden voor de “grote helft” die 8 jaar zou zetelen en voor de “kleine helft” die slechts 4 jaar zou zetelen. We kregen de volgende uitslag:

Verkiezingen voor de “grote helft”

Lijst 1 (Keizer)	(50, 27%)¹	Lijst 2 (Zwaan)	(49, 72%)
Tempelaere Pieter	988	Kerkhofs Xavier	968
Vermeesch Emiel	970	Vandecasteele Richard	962
Dewaele Emiel	965	Masselis Felix	942
Callewaert Leonard	940	Vandenbroucke Francis	941
Storme Jan Baptist	939	De Witte Eduard	932
Denduyver Ambrosius	937	Hoste Eduard	932

Verkiezingen voor de “kleine helft”

lijst 1 (Keizer)	(50, 91%)	Lijst 2 (Zwaan)	(49, 08%)
Decock Charles	991	Farasyn Eduard	979
Denolf Ivo	971	Dewulf Jan	936
Delafontaine Hector	957	Vanderhaeghe Pieter	908
Depuydt August	943	Labens Felix	904
Verduyn Henri	942	Verstraete Charles	904

We zien dat het aantal stemmen zeer dicht bij elkaar lag en de zetelverdeling was dan ook vrij evenwichtig: zes voor de “roden” en “vijf” voor de “zwarten”. De partij gesteund door de geestelijkheid moest dus zeer nipt de duimen leggen. We zien ook dat het meerderheidssysteem blijkbaar niet meer strikt toegepast werd want anders zou de laatste zetel niet naar Jan Dewulf maar naar August Depuydt gegaan zijn.

4.3 De gemeenteraadsverkiezingen van 1899

In 1899 moest de “kleine helft” van de raad vernieuwd worden. Net als in 1895 boden zich twee lijsten aan: “Keizer” tegen “Zwaan”. Het resultaat was verrassend:

aantal kiezers: 1999

Lijst “Zwaan”	(54, 05%)	Lijst “Keizer”	(45, 94%)
Farasyn Eduard	1065	Decock Charles	897
Vermeersch Ferdinand	1053	Delafontaine Hector	895
Dewulf Jan	1035	Denolf Ivo	893

¹ Wij hebben dit percentage bekomen door de uitgebrachte stemmen per lijst samen te tellen en de verhouding te berekenen op het totaal aantal uitgebrachte stemmen.

Lijst "Zwaan"		(54, 05%) Lijst "Keizer"		(45, 94%)	
Vandenbroucke Francis	1035	Storme Jan Baptiste	877		
Labens Theofiel	1033	Vermeersch Karel	876		

Opvallend is het zeer grote overwicht van de "zwarten": ze behaalden alle zetels, de "roden" haalden niets. De verhouding in de gemeenteraad werd nu: 8 tegen 3. Na het overlijden van burgemeester Pieter Tempelaere werd Ferdinand Vermeersch in 1901 de nieuwe burgemeester van Lichtervelde.

4.4 De gemeenteraadsverkiezingen van 1903

Op 18 oktober moest de "grote" helft van de gemeenteraad vernieuwd worden. Het werd opnieuw een tweestrijd tussen "Zwaan" en "Keizer" met opnieuw een zeer verrassende uitslag.

Aantal kiezers: 1972

Lijst Keizer		(55, 69%) Lijst Zwaan		(44, 30%)	
Decock Charles	1090	Depuydt Achiël	889		
Vermeesch Emiel	1085	Kerkhofs Xavier	870		
Denolf Ivo	1070	Masselis Felix	848		
Storme Jules	1066	Vandecasteele Richard	844		
Delafontaine Hector	1065	Fiers Eduard	838		
Dewaele Emiel	1053	Kindt Karel	825		

Opvallend is dat we nu precies de omgekeerde uitslag kregen van drie jaar terug. Alle zetels werden nu behaald door de "roden" terwijl "zwart" niets haalde. De hersenkronkels van de Lichterveldse kiezers waren blijkbaar ondoorgrondelijk. Voor alle duidelijkheid dient wel gezegd dat het kiessysteem er ook voor een stuk tussen zat. Er was een verschuiving van slechts 10% in het aantal stemmen die wel aanleiding gaf tot een verschuiving van 100% in het aantal zetels. In 1906 verliet burgemeester Ferdinand Vermeersch - Vancanneyt Lichtervelde en werd zijn collega dokter Emiel Vermeesch - Dochy zijn opvolger. De nieuwe verhouding in de gemeenteraad was nu: 6 "roden" tegen 5 "zwarten".

4.5 De gemeenteraadsverkiezingen van 1906

De gemeenteraadsverkiezingen van 1906 brachten een verrassende lijst. "Zwaan" en "Keizer" waren tot een overeenkomst gekomen en kwamen naar buiten met een gemeenschappelijke lijst. Er bood zich ter elfder ure wel nog een tegenlijst aan van twee onafhankelijke kandidaten. De uitslag was opnieuw verrassend:

aantal kiezers: 1911

Lijst 1 (Zwaan + Keizer)²		Lijst 2	
Missinne Aloïs (rood)	1011	Vandenberghe Alfons	1008
Depuydt August (rood)	0976	Lannoy Henri	0914
Labens Theofiel (zwart)	0842		
Dewulf Jan (zwart)	0815		
Farasyn Eduard (zwart)	0736		

² Het berekenen van procenten is hier niet meer mogelijk omdat de tweede lijst te onvolledig is. De berekening zou dus een vertekend beeld geven.

Opvallend is dat de twee onafhankelijke kandidaten verkozen werden en dat uittredend raadslid Jan Dewulf niet herkozen werd. Het is ook nodig om te vermelden dat Eduard Farasyn op het ogenblik van de verkiezingen reeds overleden was en dat de uitgebrachte stemmen op zijn naam louter symbolisch waren. Er ontstond nu een unieke situatie in de Lichterveldse raad: "Rood" had 8 zetels, "Zwart" 1 zetel en de onafhankelijken 2. Het verbond tussen "Zwaan" en "Keizer" dat voor de verkiezingen tot stand gekomen was viel na de verkiezingen al onmiddellijk uiteen en was dus zeer nadelig uitgevallen voor de lijst van "De Zwaan" die nu bijna niet meer vertegenwoordigd was in de gemeenteraad. Theophiel Labens moest het op zijn eentje roeien van 1908 tot 1912.

4.6 De gemeenteraadsverkiezingen van 1911

De verkiezingen van 15 oktober 1911 moesten de "grote helft" van de raad vernieuwen. Van een overeenkomst tussen "Zwaan" en "Keizer" was zeker geen sprake meer. Beide partijen brachten opnieuw een autonome lijst naar voor. Opvallend is wel dat de "zwarten" slechts vijf kandidaten naar voor schoven voor de zes te begeven mandaten. We zien ook dat het aantal kiezers nu al meer dan 2000 bedroeg. De verkiezingen werden dus steeds democratischer. De uitslag:

Aantal kiezers: 2041

Lijst 1 (Keizer) (50, 4%)³		Lijst 2 (Zwaan) (49, 6%)	
Vermeesch Emiel	1032	Maenhout Emeric	1005
Storme Jules	1024	Deceuninck René	0999
Decock Charles	1024	Delafontaine Alberic	0995
Demeyere Emiel	0994	Mattan August	0981
Dewaele Emiel	0993	Vandecasteele Charles	0985
Denolf Ivo	0972		

Beide lijsten haalden dus drie zetels zodat er nu voor het eerst geen enkele partij de meerderheid had in de raad: "rood" had nu 5 zetels, "zwart" 4 zetels en de onafhankelijken 2. Deze laatsten zaten dus op de wip en besloten een coalitie te vormen met de Burgersgilde. Hieronder volgt het relaas van deze verkiezingen zoals het verscheen in "De Veldbloem" van 21 oktober 1911. Aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog zag de Lichterveldse raad er dus als volgt uit:

Emiel Vermeesch - Dochy burgemeester (rood)		
Jules Storme	schepen	(rood)
Aloïs Missinne	schepen	(rood)
Charles Decock	raadslid	(rood)
Henri Lannoy	raadslid	(onafhankelijk)
Alfons Vandenberghe	raadslid	(onafhankelijk)
Theophiel Labens	raadslid	(zwart)
Emeric Maenhout	raadslid	(zwart)
René Deceuninck	raadslid	(zwart)
Alberic Delafontaine	raadslid	(zwart)

³ De berekening van de percentages hebben we overgenomen uit het artikel uit "De Veldbloem" waarin een gemiddelde per lijst berekend werd: 1006 voor lijst "De Keizer" en 993 voor "De Zwaan". Aangezien het aantal "gemengelde" stembrieven vrij beperkt was, kunnen we stellen dat deze percentages redelijk betrouwbaar zijn. Ze bewijzen in ieder geval dat het om een nek-aan-nekrace ging, nipt gewonnen door "De Keizer".

ONZE ZEGEPRAAI

Uitslag der Gemeentekiezing van 15 October 1911 te Lichterveide,

Totaal stemmen 2065

Ongeldige 24

Geldige 2041

Volstreckte meerderheid 1/2 2041 is 1021

Quorum 1/4 2041 is 510

BUREELEN

	1 en 3		2 en 4		Totaal	
	1.1st-stem	Naam-stem.	1.1st-stem.	Naam-stem.		
Lijst I. DECOCK	464	28	478	53	1024	Bureelen 1 en 3 gaven 18 onvolledige brieven lijst 1; 9 onvolledige lijst 2; en 40 gemengelde die de naamstemmen voortbrachten.
DEMEYERE	464	19	478	33	994	
DENOLF	464	12	478	18	972	
DEWAELE	464	16	478	35	993	
STORME	464	33	478	49	1024	
VERMEESCH	464	35	478	55	1032	
Lijst II. DECEUNINCK	432	32	483	52	999	Bureelen 2 en 4 gaven 20 onvolledige brieven lijst 1; 24 onvolledige brieven lijst 2 en 73 gemengelde.
DELAFONTAINE	432	20	483	60	995	
MAENHOUT	432	30	483	60	1005	
MATTAN	432	22	483	44	981	
VANDECASTEELE	432	22	483	48	985	

Zijn dus gekozen : met elk 3 en 11 stemmetjes boven de volstreckte meerderheid : Decock, Storme, Vermeesch. — Welke achteruitgang in vergelijking van over 8 jaar als ze boven kwamen met juist 219 stemmen meerderheid.

Gekozen door evenredige vertegenwoordiging : Deceuninck, Delafontaine, Maenhout.

Lijst 1 bekommt in middelmaat 1006 stemmen per kandidaat.

Lijst 2, 993 stemmen. De meerderheid bedraagt dus juist 13 stemmen.

Dus is onze partij juist 206 stemmen vooruitgegaan.

oooooooooooooooooooo